

Detalje af bispekåbe til Roskilde Domkirke.
Foto: Dorte Krogh

Fra bispekåbe til kandidatspeciale – fra kandidatspeciale til bog

Den 15. maj udkom bogen: ***Se min kåbe – de dansk bispekåber som pragt, dragt og magt.*** Bogen, som er skrevet af Vibeke Lindhardt, væver og cand. pæd. i Didaktik, Materiel Kultur, er udgivet på Bibelselskabets forlag og rig på fotos taget af fotografen Dorte Krogh. Bogen er kulminationen på mange års arbejde, først som med-væver af en bispekåbe, senere fulgt af et kandidatspeciale om emnet.

På væven

"I 1989 stod jeg på en væv og kiggede gennem en omvendt teaterkikkert på stoffet nedenunder: Den nye kåbe til Roskilde Domkirke, som var ved at blive skabt. Det blev for mig et afgørende øjeblik.

Bispekåben er den mest spektakulære af de liturgiske klædedragter, og det var et stort held og privilegium som ung væver at få mulighed for at deltage i skabelsesprocessen – inviteret af tekstilkunstner Ann-Mari Kornerup. Der var en god grund til, at jeg stod der på væven. Normalt er væveren tæt på stoffet og kerer sig om detaljen og det næste islæt. Sådan skal det være, men man mister nemt overblikket. I denne lidt akavede og komiske positur fik jeg overblik over det vævede og motivet. Ved hjælp af teaterkikkerten kunne jeg for mit indre øje enkelt og effektivt illudere, hvordan kåben ville fungere i det store domkirkerum.

Roskilde bispekåbe blev for mig begyndelsen på en livslang interesse for kirkelige tekstiler – som udøvende væver og med lyst til at se tingene i et større perspektiv. Og kåben var led i et brud med en århundredelang tradition og starten på en ny epoke. Det kunne jeg ikke se dengang – jeg var for tæt på. Nu har årene givet afstand, og jeg har haft mulighed for at anskue bispekåberne samlet og fra flere vinkler".

Sådan lyder indledningen til bogen *Se min kåbe – de danske bispekåber som pragt, dragt og magt*, som jeg citerer her, fordi den er et fint billede på, hvordan bispekåben er gået som en rød tråd i mit liv. Fra start til slut fotodokumenterede jeg vævningen af bispekåben. Disse billeder har jeg gennem årene vist til foredrag, hvor jeg har fortalt om kunsthåndværkerens arbejdsproces, om hvordan man gendigter en skitse til tekstil. Det har været af stor betydning at have dette materiale, fordi billederne har været en hjælp til at huske processen men også fordi de fik ny betydning da jeg begyndte at forske i kåberne.

Dengang jeg stod på væven i værkstedet for at se de store linjer i bispekåbens vævede stof, havde jeg ikke i min vildeste fantasi forestillet mig, at jeg skulle komme til at bruge flere år af mit liv på at forske i bispekåber. Nok fyldte det meget, da jeg som ung sammen med Isabel

Abos Madsen vævede Ann-Mari Kornerups kåbe til Roskilde Domkirke, men at jeg så mange år efter skulle udgive en bog om de danske bispekåber var svært at forudsige. Siden vævningen af kåben, som blev taget i brug i 1989, har jeg arbejdet som væver og tekstilkunstner. På den ene side har jeg arbejdet med billedvævningen og med broderede og syede papirbilleder i store formater, og på den anden side har jeg udført mange kirketekstiler – messehageler, billeder og kortæpper. Arbejdet med kirketekstilerne er langsomt kommet til at fylde mere og mere.

Fra væven til kandidatspeciale

Som ganske ung, lige efter studentereksamen blev jeg med vævning som hovedfag, uddannet fra Skals Håndarbejdsskoles Seminarium og herefter udlært som svend fra tekstilkunstner Ann-Mari Kornerups værksted. Håndarbejds læreruddannelsen kvalificerede mig til at komme ind på DPU, Institut for Uddannelse og pædagogik ved Aarhus Universitet. Her måtte jeg dog bestå en bacheloreksamen for at komme på kandidatstudiet.

I 2011 afsluttede jeg kandidatuddannelsen i Didaktik, Materiel Kultur med et speciale med titlen *Bispekåber som pragt-, dragt- og magt set i et forsker-, producent- og brugerperspektiv*. Under hele min uddannelse forsøgte jeg i de akademiske opgaver at tage udgangspunkt i tekstilet og kunsthåndværket; og det var en glæde at kunne skrive speciale om bispekåberne og komme tilbage til udgangspunktet. Her kunne jeg ud fra min dobbeltposition som både væver og forsker beskæftige mig med emnet. Specialets metodiske greb var udfra tre perspektiver at analysere bispekåber. Først fra et forskerperspektiv at se på kåberne som kulturhistoriske forskningsobjekter, dernæst fra et producentperspektiv, som kunsthåndværker og set fra kunsthåndværkerens proces eller praksisperspektiv at analysere kåben til Roskilde domkirke. Det sidste perspektiv var et brugerperspektiv, forstået på den måde, at jeg så på brugen af kåben. Det er let fra et kunsthåndværkersynspunkt kun at se på kåben som et pragttekstil, fordi en bispekåbe på en ganske særlig måde allerede fra

det øjeblik den bliver taget i brug nærmest er at betragte som museal. Den bliver behandlet med omhu, taget på med hvide bomuldshandsker og lagt i et specialudført skuffedarium.

Til mit speciale savnede jeg et professionelt og ensartet fotomateriale. I første omgang forestillede jeg mig, at det var muligt at fremstille dette fotomateriale samtidig med, at jeg skrev specialet, hvilket jeg hurtigt måtte erfare ikke var overkommeligt, hverken arbejdsbyrden eller den økonomiske del. Jeg drømte om et ambitiøst fotomateriale, at alle kåberne som er beskrevet i specialet skulle fotograferes som pragttekstiler på giner og desuden detaljebilleder, som kunne gengive sanseligheden, det fantastiske håndværk og de skønne materialer, som kåberne repræsenterer. Allervigtigst fandt jeg dog at se kåberne i brug i rum og få billeder af bispekåberne som beklædning, festdragt på biskopperne i fuld ornat.

*Bispekåbe til Roskilde Domkirke.
Foto: Dorte Krogh*

*Detalje af bispekåbe til
København
Foto: Dorte Krogh*

*Detalje af
bispekåbe til Odense.
Foto: Dorte Krogh*

Kåbe i Maribo. Foto: Dorte Krogh

Fra kandidatspeciale til bog

Jeg fik fotografen Dorte Krogh med på ideen, ligesom jeg fik Roskilde stifts biskop Peter Fischer Møller til at stille op til en prøvofotografering. Disse billeder sammen med mit speciale overbeviste Bibelselskabets Forlag om, at der var potentiale til en bog.

Til bogen er alle de 15 kåber, som er fremstillet mellem 1980 og 2008, blevet fotograferet og beskrevet. Det drejer sig om kåberne til alle ti stifter i Danmark, kåberne til Grønland og Færøerne samt tre rejsekåber. Alle kåberne, som er fornemt kunsthåndværk, ses i detaljen, ligesom de ses i sammenhæng med den arkitektur i kirkerummet, de skal spille sammen med.

Det er her blevet muligt i tekst og billeder at forene den koncentrerede vævers blik på det fantastiske håndværk og de prægtige materialer med kåberne set i et større perspektiv som pragttekstiler i funktion i en ramme af arkitektur. Denne bog giver det første samlede overblik over disse nye kåber. Som kunsthåndværk og håndarbejde, kulturhistorie og som liturgiske klæder i brug i de kirkerum, de er skabt til.

Bogen er den første samlede beskrivelse af samtlige danske, færøske og grønlandske nyere kåber. Bogen fortæller om bispekåberne, både som pragttekstiler og som udtryk for gejstlig magt.

De danske bispekåbers udseende har siden reformationen stort set været uændret; men i 1980 skete der et brud. Kunstneren Bodil Kaalund skabte den første bispekåbe, der både i materiale, udsmykning og farvevalg bryder med traditionen. Det bliver begyndelsen på en periode, hvor Danmarks ti stifter samt Grønland og Færøerne får nye bispekåber udført af en bred vifte af kunstnere og kunsthåndværkere. Bogen handler om denne enestående manifestation i dansk kirke- og tekstilkunst.

Om Vibeke Lindhardt

Uddannet fra Skals Håndarbejdsskoles Seminarium 1982 . Udlært som svend fra Tekstilkunstner Ann-Mari Kornerups værksted 1985.

Cand. pæd. Didaktik Materiel Kultur 2011.

Har arbejdet med broderede billeder i store formater i papir og udført kirketekstiler for en række kirker.

Holder foredrag rige på billeder og materialer:

” Bispekåber: Pragt, dragt og magt”

” Pibekraver og fløjsmaver. Præstens ornat og messeklædernes historie, symboler og brug”

” Hånd og ånd – kunsthåndværkeren og kirken”

Bogen *Se min kåbe – de danske bispekåber som pragt, dragt og magt* er udgivet af Bibelselskabets Forlag og koster 399,95 kr.